

Megemlékezés Dr. Mosonyi Emilről a Vízügyi Közleményekben

Már 15 éve múlt annak, hogy 2009. április 24-én életének 99. évében elhunyt Dr. Mosonyi Emil a „Vízépítés professzora”, kinek Emlékszobája idén lesz 15 éve, hogy 2010. november 24. óta látogatható a Táj Víz Házban. Életművéhez újabb adalék érkezett. Az írásokat, tanulmányt a Németországi Essenből dr. Kovács Lajosné küldte, elhunyt mérnök férje hagyatékából, a Mosonyi Emlékszobába szánva, ott lesz elhelyezve.

A Vízügyi Közlemények 2024.2. füzetében Dr. Szlávik Lajos emlékezik a Professzor úrra, nagyon értékes, új információkat is tartalmazó cikkében és lánya, dr. Mosonyi Magda hozzájárulásával az említett tanulmányt is közzé tette.

/A tanulmány lentebb olvasható és a www.vizugyikozlemenyek.hu-n lesz látható./

Nagy öröm számunkra, hogy így közkinccsé vált a tudós csípős, ironikus, humorral fűszerezett, pontos, szellemes írása az emberi magatartásról. Másik örömünk, hogy Dr. Mosonyi Magdával így a Baráti Körnek is sikerült kapcsolatot teremteni, aki köszönettel veszi az Édesapja emlékének gyulai őrzését.

MOSONYI TÉTELEI AZ EMBERI MAGATARTÁSRÓL

TANULMÁNY

Írta:

DR. MOSONYI EMIL

Kiegészítette és szerkesztette:

Dr. Horváth Lórándné dr. Mosonyi Magda

Büdingen — Budapest — Tihany
1996—1997.

Mottó:

Testvért testvér, apát fiú butít...
Mégis, ne adjál erről semmi hírt,
Nehogy ki távol sír e nemzetén:
Kinevetni is kénytelen legyen !

Tompa Mihály: A gólyához c. verse nyomán

ELŐSZÓ

Nyájas Olvasó !

Ne ijedj meg, nem matematika vagy fizika tanulmány az, amit most kézben tartasz, bár ilyen szemlélet elengedhetetlen a megértéshez, hanem a természettudományok nyelvén, letisztult emberi és szakmai tapasztalatok birtokában megfogalmazott gondolatok a közéletéről. Szakmai tudás, humor és keserűség ötvöződik Dr. Mosonyi Emil professzor legújabb művében, amelyben torz tükröt mutat a szakmai élet, közélet és politika egyes szereplőinek. Természetesen itt is elmondható az örök igazság: „Akinek nem inge, ne vegye magára”. Ha valaki magára ismerne, az csak a véletlen műve — vagy elindult a pozitív változás irányába? — ha így van, azzal mindenki csak nyer!

A tanulmányban megfogalmazott törvények íratlanul is igazak és csak azok tagadják őket, akik magukra ismernek, de ezt még önmaguknak sem vallják be. Nem azért, mert ostobák, hanem azért, mert éppen olyanok, amilyeneknek a tanulmányban a szerző leírja őket.

Humorcsonkítottak ne olvassák! Jó szórakozást!

Tihany, 1996. május 3.

A szerkesztő

BEVEZETÉS

A tudományos kérdésekben kevésbé járatos olvasók számára megjegyezzük, hogy minden új fogalmat angol nyelven is bevezetünk, mert így megállapításaink s új tételeink hamarabb lesznek elfogadva, sőt tudományos körökben is nagyobb a szerző becsülete és szavahihetősége. Például milyen átütő hatású a mondat: „Ha egy leasing-contract-ot a megfelelő soft-ware felhasználásával komputerezálva output alakban egy drug-store-ban bemutatunk...”

1. AZ EMBERI FELTÖREKVÉS BERNOULLI–MOSONYI TÉTELE

Minden szellemi pozícióhoz tartozik egy kompetencia nívó, vagyis egy meghatározott mennyiségi és minőségi igény tudásban és tapasztalatban, ami a szóbanforgó pozíció sikeres betöltéséhez és képviseléséhez szükséges.

Ha valaki egy pozícióról, amelyet K_1 kompetencia nívóval (szinttel) jellemzünk, egy magasabb pozícióba, amelyhez K_2 kompetencia nívó tartozik, kíván felkerülni, akkor a

$$k = K_2 - K_1$$

nagyságú kompetencia többletet kell felmutatnia, illetve fenntartania amíg a 2. pozícióban megmaradni akar (vagy tud).

A fizikai Bernoulli törvényhez (pontosabban a hidromechanikai energiatételhez) hasonlóan, ami — ha a súrlódási veszteségtől eltekintünk:

$$H = h_s + v^2/2g + P/\gamma \left[\frac{nm}{n} \right]^*$$

felállítható az emberi magatartás (pontosabban feltörekvés) energia tétele:

* A jelölések értelmezése bármely Hidromechanika ill. Hidraulika tankönyvben megtalálható.

$$K = k + s^2 + p_i$$

ahol

K a teljes kompetencia szükséglet (competence demand)

k a feltörekvő személy tényleges kompetenciája (personal true competence)

s a feltörekvő személy nyüzsgési sebessége (velocity of swarming)

p_i a feltörekvő személy nyomási energiája a környezetre, ami különféle jellegű és fokozatú lehet, de lényegében erkölcstelen ténykedéseiből adódik (immoral pressure)

Ameddig

$$k \geq K$$

nincs baj, a jelölt emelt fővel léphet át a 2. jelű magasabb pozícióba. (Ez általában a ritkább eset politikusoknál!)

Ha a jelölt tényleges kompetencia többlete kisebb, mint a felugráshoz (jumping) szükséges kompetencia mennyiség, azaz

$$k < K$$

akkor két eset lehetséges:

- a jelölt felismeri ezt a tényt, belátja, hogy nem helyes feljebb lépnie, vagy
- megkísérli az

$$s^2 + p$$

hamis kompetencia (false competence) valamilyen kombinációjával megcsalni a kollegáit, feletteseit s a közvéleményt. (Ha nagyon buta, akkor önmagát is, de a butaságból eredő csalás (fraud due to stupidity) egy másik tanulmány tárgya.)

A

$$K - k$$

kompetenciahiány (competence deficiency) különbözőképpen tölthető fel (filling up of competence), éspedig a jelölt jellege és intelligencia quotient-e (IQ) szerint.

A kompetenciahiány feltöltésének lehetőségei:

a.) A jelölt csupán nyüzsgéssel kívánja a hiányt kiegészíteni, tehát

$$K = k + s^2$$

(exclusively swarming fill-up), amit népszerűen úgy jellemezhetünk, hogy

a jelölt: széltoló
hóhányó
naplopó
stb.

Persze, ha ezt jól álcázza (proper disguising), akkor senki sem veszi észre a szakértőkön kívül. (Megjegyezzük, hogy sokszor a „szakértők” sem jobbak, s így a csalás tudományos eltussolása (scientific hushing up of the fraud) lehetséges.) A nyüzsgési sebesség általában kvadratikusan (s^2) érvényesül a gyanútlan polgár szemében.

b.) A helyzet a pozíció és a társadalom számára súlyosabb, ha a jelölt erkölcstelen tettekkel, ú.m.

intrika (intrigue)
megvesztegetés (corruption)
rágalmazás (slander) stb.

segítségével szándékozik magasabbra kerülni, illetve a magasabb pozíciót megtartani.

A látszólagos (hamis) kompetenciának kimondottan erkölcstelen részét, tehát a p_i mennyiséget (immoral part of the false competence) a jelölt tényleges kompetenciájával egybevetve kapjuk az erkölcstelenségi tényezőt:

$$IR = p_i/k \text{ (immorality ratio)}$$

amely különösképpen politikusoknál igen nagy lehet. (Például az olasz politikusok zöme nemzetközi viszonylatban kimagasló IR érték felmutatásával egy fél évszázadon keresztül rabolta az olasz népet, s még hozzá Krisztus nevében (Democratia Christiana) vagy a szocialista egyenlőségre hivatkozva (ld. Craxi). De Magyarországon is voltak hasonló tünetek, s nem is kevesek.)

Az s^2 és p_i mennyiségeknek a közvélemény előtt való eltussolására és elkődösítésére a médiumok számos képviselője is sikerrel vállalkozott, főleg akkor, ha az illető újságíró, szerkesztő vagy TV moderátor maga is magas $s^2 + p_i$ mennyiséggel kapaszkodott fel a hírszolgálat egy-egy magasabb lépcsőfokára.

Itt nyelvi szempontból meg kell jegyezni, hogy a két angol szót nem szabad összetéveszteni, s „immorality” (erkölcstelenség) helyett „immortality” (halhatatlanság) szót használni, noha kapcsolat van közöttük: a világ legnagyobb csibészei éppen olyan halhatatlanok az emberiség történetében, mint a nagy felfedezők, tudósok és művészek. Sőt ...

De a médiumok kötelességéről még néhány szót! A tudományos terminológia nevében így deklarálnak: a médiumok legitimizációja a VIP-ek kompetenciáját transzparenssé tenni.* Magyarul: a médiumoknak joguk és kötelességük a közéleti disznóságokat leleplezni.

A fenti vizsgálódás — a teljesség kedvéért — még két kiegészítésre szorul:

Ha a jelölt veszekedő, zsörtölődő, goromba vagy udvariatlan, akkor a kollégáival és feletteseivel való súrlódás (friction) miatt veszít az ugrási potenciáljából, ami megfelel a bővített Bernoulli tételnek, amely szerint az eredeti energiataralom a súrlódási veszteséggel csökken:

$$H = h_s + v^2/2_g + p/\gamma - h_f$$

ahol h_f a súrlódás okozta energiaveszteség kgm/kg, tehát méter dimenzióban.

A modortalan ember súrlódási potenciál vesztesége (friction loss) olyan nagy lehet, hogy kompetenciája többi tényezőit nagyban vagy egészben lerontja.

A tételt az általános formába foglalva tehát k tényleges kompetencia egy s^2 nyüzsgési potenciál és egy p_i immoralis nyomás, továbbá egy f súrlódási veszteség (competence loss due to rudeness) feltételezésével, a lecsökkent lát-szólagos össz-kompetencia a

* Lásd Kedves Olvasó, hogy mennyire lenyűgöző módon lehet idegen, főleg latin és angol kifejezések „koncentrált szuperpozíciójával” a közvéleményt elkápráztatni!

$$K = k + s^2 + p_i - f$$

alakba írható.

Határeset: a teljesen becsületes, tehát csakis k tényleges kompetenciával (szaktudással) feltörekedni (előlépni) kívánó, de rendkívül modortalan jelölt egy helyben marad, ha

$$K = k - f = 0$$

A neveletlen embernek a környezethez való súrlódása (environmental friction) hasonló ahhoz a példaképhez, amit úgy jellemzünk, hogy az elefánt sok mindent lever, ha bemegy egy porcelánüzletbe. De ez a súrlódás a környezet által még sokszor eltűrhető. Leromlik azonban a helyzet, ha az elefánt megfordul a polcok között, mert vissza, kifelé akar menni. Ez átvitt értelemben azt jelenti, hogy a modortalan (neveletlen) pasi többet veszít a tekintélyéből (kompetenciájából), ha ráébredve stílusának helytelenségére megfordulni kíván és keneteljes, mézesmázos viselkedéssel véli helyzetét megjavítani. Ez általában nem sikerül, mert a normális emberek zöme az ilyen köpönyegforgatást gyanúsnak, csalafintaságnak, sőt jellemtelenségnek ítéli.

Tehát: a neveletlen ember maradjon neveletlen, s ne kísérelje meg egy megyéspüspök stílusát felvenni. Így többre viszi!

Vannak kivételek: igen elmés fickók, akik lassú, tapintatos átmenettel sikeresen meg tudnak fordulni. (De az ilyen elefánt kevés!)

A másik kiegészítés meglepő képet tár fel. Ha feltörekvő politikus, vagy közéleti személyiség (összefoglalóan VIP vagy VVIP) a környezetével szemben udvariasan, de tartózkodó méltósággal, s különösképpen feltűnő göggel lép fel, akkor minden várakozás ellenére a látszólagos kompetenciája rendkívül megnövekszik, mert ugyanis — a szerző mélyreható elemzése szerint — az egyszerű, jóhiszemű polgár a

gögös, fölényes, felülről lenéző

magatartás mögött egy

hatalmas szaktudást

vél felismerni. Az ilyen gőg-többlet (arrogance surplus) éig emelheti a jelöl-
tet, azaz

$$K = k + s^2 + p_i + A \rightarrow \infty$$

ahol A a gőg-többlet.

Összefoglalás

Végezetül összefoglalva az eddigieket, néhány alapvető határesetet sorolunk fel, figyelembevée természetesen, hogy ezek között mindennemű átmenet elképzelhető és előfordul.

Tehát a feltörekvések (előlépések) különböző határ-fokozatai, ha az új, magasabb pozíció kompetencia szükségletét mind eddig K -val jelöljük:

1.) $K = k$	jogosult előlépés (justifiable promotion)
2.) $K = s^2$	tisztán nyüzsgési előlépés (purely swarming promotion)
3.) $K = p_i$	teljesen immorális előlépés (purely immoral promotion)
4.) $K = A$	alapvetően arroganciára támaszkodó előlépés (purely arrogance promotion)
5.) $K = k - f = 0$	modortalansági helybenmaradás (stagnancy due to rudeness)

Következtetés

Ha figyelmesen követtük az utóbbi évtizedekben a világ politikusainak és közéleti személyiségeinek ténykedéseit, akkor teljes felelősséggel megállapítható, hogy ezeknek a VIP-eknek jelentős része tehetségtelen és/vagy korrupt, tehát kompetencia egyenletünkben az

$$s^2 + p_i + A$$

tagoknak mértékadó szerepük van.

Persze ez a viszony országonként és időnként erősen különböző és változó. Az elrettentő példák felsorolása egy bőséges kötetet igényelne.

A demokratikus államokban a polgárok vezetőiket a látszólagos kompetencia alapján választják. A diktatórikus államokban a kompetencia az erőszakkal szemben teljesen háttérbe szorul. Ezért természetesen a demokratikus rendszer mégis sokkal jobb, mert abban olyan vezetők is megválasztásra kerülnek, akik az előbbi felsorolás 1. kategóriájába tartoznak, vagy ahhoz közel esnek.

Azt nem szabad viszont elfelejteni, hogy demokratikus államokban előfordul (gyakran is!), hogy a jelentékeny

$$s^2 + p_i$$

hamis kompetenciával (false competence) megválasztott politikus megválasztása után nem azt teszi, amit ígért, mivel nagy volt a p_i (immoral competence) tényezője. Ezért azok a demokráciák eredményesebbek és erkölcsösebbek (pl. Svájc), ahol országos fontosságú kérdésekben nem a politikusok, hanem a nép dönt, titkos szavazással.

Ebben a tanulmányban a szerző feltételezte, hogy a feltörekvés (előrelépés és hatalomrajutás) tekintetében versenyzők mind eszes

- becsületes emberek, vagy
- csibészek, esetleg gengszterek.

Az ostobák hatalomra való törése egy teljesen eltérő pszichológiai és filozófiai tanulmányt igényel. Az ostobaság gyakran mágikus erővel hat a közvéleményre, ami az analízist megnehezíti.

2. AZ EMBERI FELTÖREKVÉS KÜLÖNLEGES ESETÉNEK TÉTELE

A nyüzsgési régiónak (swarming region) van egy szinguláris esete, amelynek pszichológiai analízise — a probléma totális transzparenciájának érdekében — specifikus figyelemre van predesztinálva (ld. a Bevezetőben említett szempontot a tudományos közlemények nyelvét illetően!).

Ez a különleges eset a következő bázis-eseményen alapul:

A vizsgálat alanya (Investigated Person, röviden IP) feleségül veszi főnökének, vagy egy pénzes VIP-nek, vagy egy kiemelkedő közéleti személyiségnek (Very Very Important Person = VVIP) a lányát.

Ebben a szituációban két alapvető határesetet kell elemeznünk, amelyek között természetesen végtelen sok közbenső fokozat fordul elő.

1. határeset:

Az IP annyira tehetséges és szorgalmas egyéniség, hogy a házasság nélkül is megérdemli a K_2 magasabb pozícióba való előmenetelt, vagyis reá a

$$k \geq K_2$$

kompetenciális viszony (competence relation) érvényesül. A házasság legfeljebb meggyorsítja az előlépést (accelerated promotion by marriage), de végeredményképpen az IP-t nem illeti bírálat. (A sors kegyes volt hozzá és még boldog is lehet, ha a házassága sikeres.)

Az irigyek (s a homo sapiens egy jelentékeny része szenved ebben a pszichikai betegségben) persze nem ismerik el IP tényleges kompetenciáját, hanem a házassággal — amit ez esetben „benősülésnek” neveznek — magyarázzák az előlépést és rosszmájúan rágalmazzák az IP-t (unjustified criticism on matrimonial promotion).

Ennek az esetnek a fokozott variánsa, ha egy zseniális IP a házasság révén egymásután — de megérdemelten — feljut a további felsőbb

$$K_3, K_4, \dots K_i$$

kompetencia igényes pozíciókba úgy, hogy a személyes tényleges kompetenciája

$$k \geq K_i$$

Esetleg — megérdemelve — gyorsan eléri a hierarchia legmagasabb fokozatát is, tehát

$$k \geq K_{\max}$$

Ez az állapot (status) nemcsak neki jó, hanem a szóbanforgó hierarchiának is kedvező. Másrészt minden átugrott tehetségtelen és/vagy irigy tagja a hierarchiának (by-passed persons) elkeseredetten intrikál az IP ellen, s ha valamilyennek van megfelelő összeköttetése egy rosszmájú VIP-el vagy VVIP-el (ilyenek számosan vannak!), akkor ezek segítségével minden erőfeszítést megtesz az IP bemocskolására, sőt megbuktatására. Persze ez az „eljárás” nemcsak ebben az esetben „szokásos”, hanem a korábban tárgyalt helyzetekre is vonatkozik, amikor a

$$k \geq K$$

jelleggel bíró érdemes személyek ellen a tudatlanok és/vagy rosszindulatúak intrikálnak. (A rosszindulat legmelodikusabb kifejezését Rossini: A sevillai borbély c. operájának Rágalom-áriájában találjuk, ahol kivételesen az intrikát a becsületes ember is élvezheti.)

(Ami az „irigységet” illeti, több mint félévszázados tapasztalatom alapján véleményemet a következőkben foglalom össze:

a jómódú és gazdag emberek többnyire irigyebbek, mint a szegények, a gazdag ember néha a nála szegényebbre is irigy azért, hogy az miért nem jóval szegényebb, miáltal a különbség az ő javára feltűnőbb lehetne.)

2. határeset:

Az IP abszolút tehetségtelen, azaz tényleges személyi kompetenciája

$$k \approx 0$$

és a

$$K - O = K$$

hiányt nem szándékozik, vagy nem képes nyüzsgéssel vagy intrikálással pótolni, s „benősüléssel” indítja meg a meg nem érdemelt karrierjét (undeserved promotion by marriage).

Ha az após VVIP, az IP feljuthat a szóbanforgó hierarchia legmagasabb pozíciójába is. Ez egy cég esetében pénzügyi csődre, egy tudományos szervezeten, vagy egyetemi intézet esetében szellemi csődre vezet, vagy a legmagasabb politikai régiókban egy ország lezülléséről eredményezheti. A helyzettel csak az javíthatja, ha a előlépést (előlépéseket) biztosító feleségnek a kompetenciája kielégítő, s az asszony veszi át a gyereplőt.

3. A MOSONYI FÉLE BELESZÓLÁSI INDEX TÖRVÉNYE

Amennyiben egy jelöltnek sikerült az előző fejezetben ismertetett K -k kompetenciahiányt (competence deficiency) a Bernoulli–Mosonyi tétel a.) vagy b.) pontja alapján feltölteni, vagy a felsorolt határesetek valamelyike révén kerül az áhított, 2. kompetencianívójú pozícióba, a legtöbb esetben itt megállni nem tud a számléltrán, az újabb cél a 3. kompetencianívójú pozíció elérése és ez így ismétlődik tovább K_n -ig. Az 1969-ben megfogalmazott Peter Törvény kimondja: „Egy hierarchiában (értsd: számléltrán!) minden résztvevő előbb-utóbb olyan pozícióba kerül, amely kompetenciáját meghaladja”, azaz amelyre alkalmatlan, amelynek feladatait megoldani, ellátni már nem képes, azaz

$$K_{\text{valós}} < K_{\text{megkívánt}}$$

Ekkor szükségállapot lép fel, amelynek háromféle megoldása lehetséges:

1. A jelölt a helyzetet felismerve lelép (nyugdíjazását kéri, betegsége hivatkozva felmentését kéri stb.).
2. A jelölt alkalmatlanságát mások ismerik fel és
 - az 1. pontban leírtakra kényszerítik;
 - érdemei elismerése (értsd: erkölcsi!) mellett nyugdíjazzák;
 - érdemei elismerése (értsd: anyagi és erkölcsi!) magasabb pozícióba helyezik. Ez az eset újra felveti a kompetencia kérdését, de ennek további fejtegetése meghaladja jelen tanulmány kereteit.
3. A jelölt tüzzel-vassal ragaszkodik (illetéktelenül) megszerzett pozíciójához és ennek érdekében egyetlen szempontot tart szem előtt, azt, hogy neve minél nagyobb gyakorisággal szerepeljen a szakmai és nem szakmai közvélemény előtt és ezáltal olyan fokú ismertségre tegyen szert, amely megvédi a 2. pontban ismertetett veszélyhelyzettől. Bizonyos fokú ismertség esetén ugyanis a $K_{\text{valós}} < K_{\text{megkívánt}}$ összefüggést illetlenség kétségbevonni, s ezáltal helyzete a betöltött pozícióban stabilizálódik.

A 3. pontban vázolt lehetőség elérésének egyik jól bevált módja az, ha a pasi lépten-nyomon véleményt nyilvánít, mindenről és mindenhol, akár ért a témához, akár nem, azaz univerzális zseninek kiáltja ki magát. Annak a mérteke, hogy mennyire veri bele az orrát abba, amihez nem ért, a Mosonyi-féle Beleszólási Index-szel írható le:

$$B_i = \alpha \frac{R^2}{IQ}$$

ahol B_i a beleszólási index

α a téma aktualitása

R a felszólaló ismereteinek távolsága az adott témától

IQ a felszólaló intelligencia quotiens-e

Megjegyzés: $IQ < 0$ tartományban a képlet nem értelmezhető.

Meg kell jegyeznünk, hogy minél nagyobb B_i jellemez egy szakmai vagy közéleti személyiséget (VIP-et vagy VVIP-et), annál jobban képes a közvéleményt megtéveszteni és egy megadott cél érdekében félrevezetni, aminek sokszor helyrehozhatatlan következményei vannak.

4. A BUTÁK FELELŐSSÉGÉNEK TÉTELE

Az emberi butaságról Márai Sándor (Napló 1976-1983, 62. old.) a következőket írja: „A buta ember mindenestől veszélyesebb, mint a rossz ember. Nem lehet vitatkozni vele, mint ahogy lehet a rossz emberrel — nem hallja az érveket, mert buta.”

Márai megállapítása kiegészítésre szorul, a következmények ugyanis a nézőpont függvényében igen nagy szórást mutatnak. Ezt a következő példa szemlélteti:

Alaphelyzet: tetőfedés közben leesik egy cserep és agyonüt egy járókelőt. Az ok két eltérő szituációra vezethető vissza.

1. szituáció: egy buta, ügyetlen tetőfedő (a továbbiakban 1. cserepes) a nehézségi erő hatása ismeretének hiányában a tetőről munka közben leejt egy cserepet és az agyonüt egy járókelőt.

2. szituáció: egy gonosz, rosszindulatú tetőfedő (a továbbiakban 2. cserepes) szándékosan ledob egy cserepet úgy célozva, hogy az egy járókelő fejére essen és azt agyonüsse.

Az eredmény az áldozat szempontjából mindkét esetben ugyanaz, azaz ebből a szempontból

szituáció N°1 ~ szituáció N°2

Jogászai szempontból értékelve a helyzetet, a két eset nem azonos. Bár mindkét cserepes hibás: az 1. cserepes gondatlanságból elkövetett emberölésért, a 2. cserepes szándékos emberölésért felel, a 2. cserepes bűne és büntetése súlyosabb, az áldozatnak azonban ebből a különbségből haszna nem származik.

Az esetből hasznot az örökösök és az ügyvédek húznak: az örökösök megérdemelt vagy meg nem érdemelt örökséghez jutnak, esetleg kártérítésben ré-

szeszilnek, az ügyvédeknek pedig, különösen a 2. cserépes védőjének, ha vé-
deneél iiszlára tudja mosni (az ügy érdekében saját erkölcsi nézicicit félreitéve)
és védencc még vagyonos is, ez kitűnő üzlet.

Az cseisimertelésből levonható tanulság a következő: a buta ember, legyen
bár szorgalmas, de ne legyen tevékeny (ne dobálódzon könnyelműen a csere-
pekkel), mert ezzel magának, környezetének és népének csak ártbat. Ha a
buta ember ezt felismeri, akkor, noha buta — ami nem szégyen, s amiről nem
tehet — környezetének (családja, kollégái és honfíársai) megbecsülését, minit
egy becsületes buta ember, megérdemli.

A kérdés azonban az, hogy ki látja be magáról, hogy buta? Ez a bökkenő,
ezért közveszélys általában (kevés kivétellel) a buta ember (ld. J. Heller: A
22-es csapdájja).

Következtetés: senki sem tehet arról, hogy butának született, s ezért ez
nem is szégyen, de ezzel a kivállásággal visszaélni viszont már bűn.

5. AZ IGAZSÁG MEGHIRDETÉSI IDEJÉNEK OPTIMALIZÁLÁSÁRÓL SZÓLÓ TÉTEL

Az igazság önmagában is igazság, ebben az esetben azonban még „l’art pour l’art” tény. Hasznossá akkor válik, amikor felismerik és közzéteszik. Az igazság meghirdetésének azonban optimális időpontja van, amelynek felismerése ill. megállapítása az egyén és a köz szempontjából rendkívül fontos.

Aki egy igazságot felismer és túl korán hirdeti meg, nem talál megértésre, sőt, amint az emberiség története során ez többször megtörtént, veszélybe kerül, van aki ezért életével fizetett (Giordano Bruno), vagy ennek elkerülése érdekében tételének visszavonására kényszerült (Galilei).

Aki az igazságot akkor hozza nyilvánosságra, amikor már azt mindenki tudja, az köznevetség tárgyává válik, szakmai és emberi hitelét is elveszítheti.

A jól számító ember, vagy aki olyan szerencsés, hogy az optimális időpontot jól eltalálja, az igazságot akkor teszi — jó hangosan! — közzé, amikor az az emberiség agyában már felismerésre érett, de a megfogalmazásig még senki nem jutott el.

Következtetés: egy új tételnek igazságként való elismerése nem attól függ, hogy valóban igazság-e vagy sem, hanem attól, hogy mikor hirdetik meg.